

*Ларіна Т. О.**

АЛГОРИТМИ ПІДТРИМАННЯ САНОГЕННОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕХОДУ СУСПІЛЬСТВА ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ

Гібридна війна з Росією, стрімка, часто агресивна за характером впровадження інтеграція інноваційних інформаційних технологій в усі сфери комунікації людини, руйнування сталих, традиційних форм спілкування, інтенсивність та різноманітність комунікативних інтервенцій все частіше дестабілізують психологічне здоров'я особистості. Калейдоскоп деформованих ціннісно-сміслових та морально-етичних орієнтирів створюють простір слабко-керованих комунікативних ризиків, в якому особистість як ніколи раніше потребує доброї соціальної підтримки та соціального контакту. Сучасна тенденція стрімкого розгортання комунікативно-інформаційної динаміки розмиває контури між умовною “зоною комфортної комунікації” та “зоною комунікативного ризику”, що вкрай негативно позначається на міжособистісній взаємодії. Отже, соціально-психологічний супровід постраждалих від комунікативних ризиків в умовах переходу від війни до миру має на меті збереження та підтримку особистісних ресурсів безпечної комунікації та саногенної міжособистісної взаємодії.

З метою дослідження можливостей впровадження соціально-психологічного супроводу задля підтримання саногенної міжособистісної взаємодії та швидшої стабілізації психологічного здоров'я особистості в умовах переходу від війни до миру, ми розробили авторську анкету щодо визначення особливостей конструювання саногенного комунікативного простору особистості в часи адаптації до нових умов соціальної взаємодії (на прикладі запровадження надзвичайної ситуації в Україні щодо пандемії

* *Ларіна Тетяна Олексіївна* – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, larinatetyna.olex@gmail.com.

COVID-19) (Ларіна, 2020).

Дослідження проводилось у дві хвили: перша у період дії жорсткого локдауну в Україні (03.05.2020 до 22.05.2020), а друга – приблизно через 6 місяців, у період запровадження адаптивного карантину (10.10.2020 до 22.02.2021). Дослідження було проведено в режимі онлайн-опитування з використанням “Google Forms”. Всього у дослідженні взяли участь 151 осіб. У першій хвилі дослідження взяли участь 57 осіб, серед них 84,2% жінок та 15,8% чоловіків, з вищою освітою – 89,5%, та 10,5% склали ті, що мають незакінчену вищу або середню спеціальну освіту, середній вік опитуваних – 40 років. У другій хвилі взяли участь 94 особи, серед них 82,7% жінок та 17,3% чоловіків, з вищою освітою – 79%, та 21% тих, що мають незакінчену вищу або середню спеціальну освіту, середній вік опитуваних – 34 роки.

За результатами первинної обробки даних було визначено такі особливості структурно-динамічних характеристик комунікативно-ментального світу особистості в часи адаптації до нових умов соціальної взаємодії. Найсильніший емоційний зв’язок у підтримуючому спілкуванні у сфері “навчання/робота” опитані респонденти мають насамперед із батьками (21%), колегами (19%) та друзями (16%). Натомість найсильніший емоційний зв’язок у підтримуючому спілкуванні у сфері “дозвілля/відпочинок” мають, перш за все, друзі (34%), подружжя, кохана людина (23%) та родина (16%).

Також встановлено, що близькість спілкування у сфері “навчання/робота” визначається такими характеристиками партнерів, як емпатія; вміння слухати; доброта та оптимістичність. Натомість близькість спілкування у сфері “дозвілля/відпочинок” визначається такими характеристиками партнерів, як критичність мислення; ерудованість; оптимістичність, почуття гумору; відповідальність; щирість. Ми визначили, що існує загальна тенденція до зростання стресового напруження у порівнянні із більш-менш стійкими тенденціями, які ми спостерігали навесні (локдаун 2020 року в Україні). Переважання негативних переживань спостерігається як

у сфері “навчання/робота”, так і у сфері “дозвілля/відпочинок”, хоча сфера “навчання/робота” викликає найбільше емоційне напруження.

Проведене дослідження загалом є підґрунтям для розробки моделі соціально-психологічного супроводу постраждалих від комунікативних ризиків. Це дає можливість враховувати структурно-динамічні особливості сприйняття та надання соціальної підтримки. Такий супровід має забезпечувати: зниження напруження в системі міжособистісного спілкування; керованість комунікативних ризиків; стабілізація “захисного кола ідентичності” особистості у складних, надзвичайних умовах.

Вочевидь, пандемія COVID-19 внесла різкі та незворотні зміни в усю сферу спілкування особистості, зокрема, й у ділове спілкування. Такі вимушені трансформації природнім чином провокують імпульсивне спілкування, яке характеризується неконтрольованістю та безпосередністю передачі думок, почуттів, прагнень та планів. Враховуючи особливості ситуації соціальної взаємодії, що сталася через пандемію COVID-19, комунікативна вразливість усе частіше проявляється саме під час імпульсивного спілкування, коли старі норми та ролі взаємодії перестають діяти або потребують швидкої трансформації.

Отже, при організації соціально-психологічного супроводу комунікативно вразливих осіб, які перебувають у зоні комунікативного ризику бажано слідувати певному алгоритму підтримування особистості у колі саногенної комунікації. Найбільш вразливою у часи переходу суспільства від війни до миру є сфера “навчання/робота”. Тому саме у діловому та навчальному спілкуванні проявляється найбільша комунікативна вразливість особистості. Ділова та учбова комунікація в умовах переходу від війни до миру потребує фахового соціально-психологічного супроводу.

Література

Ларіна, Т. О. (2020). Вплив пандемії COVID-19 на комунікативний простір особистості. *Габітус. Науковий журнал з соціології та психології*, 19, 247-253. Взято 21.03.2021 з <http://habitus.od.ua/journals/2020/19-2020/45.pdf>.